

**NACIONALINIO MAISTO IR VETERINARIJOS RIZIKOS VERTINIMO INSTITUTO
VEIKLOS RODIKLIAI 2014 M.**

Nacionalinis maisto ir veterinarijos rizikos vertinimo institutas (toliau – Institutas), įgyvendindamas maisto ir pašarų saugos bei kokybės, gyvūnų užkrečiamųjų ligų stebėsenos ir kontrolės programas, 2014 m. atliko laboratorinius tyrimus ir jų rezultatų vertinimą, vykdė mokslinę ir techninę pagalbą - rengė ir teikė rizikos vertinimus, mokslines nuomones. Aktyviai dalyvavo tarptautinio referentinių laboratorijų tinklo veikloje. Atliko ekspertizes užtikrinant veterinarinių vaistų ir biocidų saugumo, efektyvumo ir kokybės rodiklius. Teikė rekomendacijas ir konsultacijas maisto saugos ir kokybės, bendraisiais mitybos, gyvūnų užkrečiamųjų ligų klausimais, Instituto ekspertai dalyvavo Europos maisto saugos tarnybos (EFSA), Europos Komisijos, Europos vaistų agentūros (EMA) ir kitose ekspertų darbo grupėse, bendradarbiavo ir keitėsi informacija su kitų šalių maisto ir veterinarijos rizikos vertinimo institucijomis, socialiniais partneriais. 2014 m. Institutui priskirta nauja funkcija – notifikuojamų maisto papildų ir tam tikrų specialios paskirties maisto produktų vertinimas.

2014 metais Institute dirbo 309 darbuotojai, iš jų 103 teritoriniuose Instituto skyriuose Kaune, Klaipėdoje, Panevėžyje, Šiauliuose ir Telšiuose.

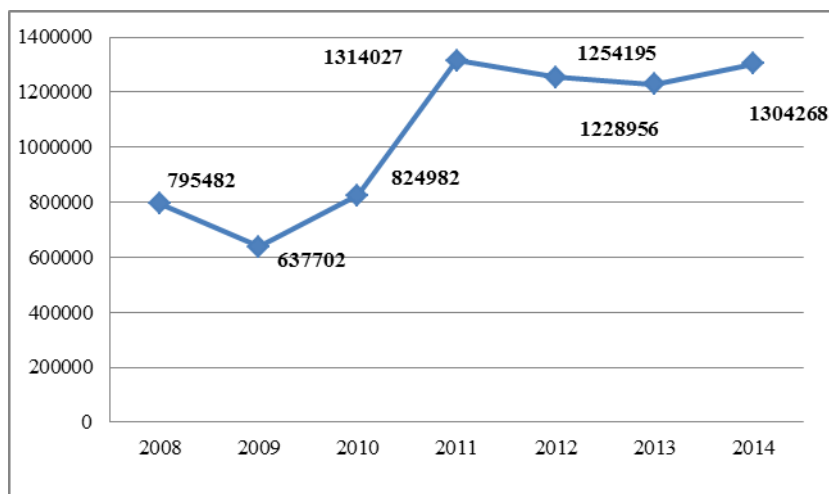
NMVRVI IR TERITORINIuose SKYRIuose ATLIKTI TYRIMAI

2013 - 2014 m. 01 - 12 mėn.

1 lentelė

Skyrius	Savikontrolės tyrimų palyginimas 2013 - 2014 01-12 mėn.				Valstybės finansuojamų tyrimų palyginimas 2013 - 2014 01-12 mėn.				Iš viso: 2013 - 2014 01-12 mėn.			
	Tyrimų sk.		Teig.tyrimų sk.		Tyrimų sk.		Teig.tyrimų sk.		Tyrimų sk.		Teig.tyrimų sk.	
	2013 m.	2014 m.	2013 m.	2014 m.	2013 m.	2014 m.	2013 m.	2014 m.	2013 m.	2014 m.	2013 m.	2014 m.
<i>Cheminiai tyrimai</i>	148617	210008	1172	1379	285355	315380	245	277	433972	525388	1417	1656
<i>Mikrobiologiniai tyrimai</i>	102388	120760	1088	985	5525	4282	253	294	107913	125042	1341	1279
<i>Jusliniai tyrimai</i>	1003	1203	51	46	291	164	20	18	1294	1367	71	64
<i>Radiologiniai tyrimai</i>	2534	1998	347*	270*	287	703	0	0	2821	2701	347*	270*
<i>GMO</i>	286	327	10	6	260	272	17	5	546	599	27	11
<i>MB</i>	1428	2468	0	0	10896	58781	7	194	12324	61249	7	194
<i>PAH</i>	567	633	15	99	54934	12759	2011	2185	55501	13392	2026	2284
<i>Virusologinių tyrimų sk.</i>	4818	1932	784	603	1218	2229	542	0	6036	4161	1326	603
<i>Serologinių tyrimų sk.</i>	27798	27669	1150	2398	505148	469893	1380	1527	532946	497562	2530	3925
<i>Bakteriologiniai tyrimai</i>	66262	68875	5384	4865	9341	3932	1580	664	75603	72807	6964	5529
Iš viso:	355701	435873	10001	10651	873255	868395	6055	5164	1228956	1304268	16056	15815

2014 metais NMVRVI atlikti 1 304 268 laboratoriniai tyrimai, iš kurių 67 % - valstybiniai, 33% - savikontrolės tyrimai. Bendras tyrimų skaičius: 2014 metais atlikta 6,13 % daugiau tyrimų nei 2013 metais. (1 pav.)

1 pav.

2014 metais iš atliktų valstybinių laboratorinių tyrimų teisės aktų neatitiko 0,22 % maisto produktų ir 0,83 % užkrečiamųjų gyvūnų ligų tyrimų rezultatų. Apibendrinus gautus duomenis galima teigti, kad LR rinkoje esantys maisto produktai yra kokybiški ir atitinka teisės aktų reikalavimus, taip pat gyvulių sergamumas nėra didelis.

2014 METAIS VYKDYTŲ VALSTYBINIŲ PROGRAMŲ TRUMPA ANALIZĖ

2014 metais atliktas 320801 maisto produktų, geriamojo ir šachtinių šulinių vandens, maisto papildų, pašarų laboratorinis tyrimas bei 547594 gyvūnų patologinės medžiagos, sanitariniai, galvijų pieno bei kraujo serumo laboratoriniai tyrimai.

2014 metais buvo ištirti 2147 gyvūnų ir gyvūninių maisto produktų mėginiai pagal medžiagų liekanų gyvūnuose ir jų mėsoje, piene, paukštienoje, kiaušiniuose, žvėrienoje, žuvyse ir meduje stebėsenos programą, 10 mėginių neatitiko teisės aktų reikalavimų (2 lentelė).

2 lentelė

Gyvūnų ir gyvūninių produktų rūšis	Mėginys (tikslinis, įtarimo, importo)	Tiriamas mėginys*	Tyrimo metodas	Ištirtų mėginių skaičius**	Nustatytos medžiagų liekanos	
					Pavadinimas	Kiekis
Kiaulė	tikslinis	šlapimas	SDP 5.4.4.Ch.187:2013 (LC-MS/MS)	1	tireostatikas 2-tiouracilas	4,1 µg/l
Galvijas	tikslinis	šlapimas	SDP 5.4.4.Ch.187:2013 (LC-MS/MS)	1	tireostatikas 2-tiouracilas	37,9 µg/l
Kiaulė	tikslinis	šlapimas	SDP 5.4.4.Ch.187:2013 (LC-MS/MS)	1	tireostatikas 2-tiouracilas	3,3 µg/l
Kiaulė	tikslinis	šlapimas	SDP 5.4.4.Ch.187:2013 (LC-MS/MS)	1	tireostatikas 2-tiouracilas	2,5 µg/l
Galvijas	tikslinis	šlapimas	SDP 5.4.4.Ch.187:2013 (LC-MS/MS)	1	tireostatikas 2-tiouracilas	2,9 µg/l
Galvijas	tikslinis	šlapimas	LC-MS/MS metodu, Eurofin	1	kitos farmakologiškai	6±3 µg/l

			laboratorijoje		aktyvios medžiagos - predinizonas	
Galvijas	tikslinis	šlapimas	LC-MS/MS metodu, Eurofin laboratorijoje	1	kitos farmakologiškai aktyvios medžiagos - predinizonas	3±1,5 µg/l
Bitės	tikslinis	Medus	SDP.5.4.4.Ch.200:2012 (UESCH-MS/MS)	1	sulfatiazolo kiekis	1699,4 µg/kg
Galvijas	tikslinis	šlapimas	SDP 5.4.4.Ch.187:2013 (LC-MS/MS)	1	tireostatikas 2-tiouracilas	31,1 µg/l
Vištos	tikslinis	kiaušiniai	SDP 5.4.4.Ch.204:2013-02 (ESCh-FLD)	1	lasalocidas (B2b)	186,7± 8 µg/kg

Vykdamas augalinio maisto produktų taršos stebėseną 2014 metais augaliniuose maisto produktuose, buvo tiriamos pesticidų, mikotoksinų, akrilamido ir furano liekanos Lietuvos Respublikoje išaugintoje, į Lietuvos Respubliką įvežtoje ir importuotoje augalinėje produkcijoje. Ištirti 696 mėginiai, iš jų 12 neatitiko teisės aktų reikalavimų. (3 lentelė)

**Nustatyti cheminės kilmės teršalai augalinio maisto produktuose 2014 metų
3 lentelė**

Produkto mėginio pavadinimas	Kilmės šalis	Atlikti tyrimai (analitės)
Tirpi kava	Ekvadoras	ochratoksinas A
Ekologiški apelsinai "Valencia" 1 kl.	Graikija	pesticidai GC-LC
Vafliniai lakštai "Trapučiai"	Lietuva	Akrilamidas
Ridikėliai	Lietuva	pesticidai GC-LC
Žemieniai kviečiai (Ekologiškas produktas)	Lietuva	pesticidai GC-LC
Brokoliai	Lenkija	pesticidai GC-LC
Ekologiška kraujažolė	Lietuva	pesticidai GC-LC
Kaimiškos grietinės ir svogūnų skonio bulvių traškučiai	nežinoma	Akrilamidas
Kanapių sėklų aliejus (pilstomas)	Lietuva	Policikliniai aromatiniai angliavandeniai
Moliūgų nerafinuotas aliejus	Lietuva	Policikliniai aromatiniai angliavandeniai
Šalto spaudimo linų sėmenų aliejus	Lietuva	Policikliniai aromatiniai angliavandeniai
Šalto spaudimo linų sėmenų aliejus	Lietuva	Policikliniai aromatiniai angliavandeniai

2014 metais, vykdamas veterinarinės pašarų stebėsenos ir kontrolės programą, atlikta 840 pašarų mėginių tyrimų. Juose atlikti tyrimai: 92 –gyvūninių komponentų tyrimai, 19 – GMO tyrimų, 153 – mikotoksinų tyrimai, 161 – sunkiųjų metalų tyrimas, 198 – kokcidiostatikų ir antibiotikų tyrimai, 34 – pesticidų tyrimai, 11 – dioksinų ir dioksinų tipo PCB tyrimai, 83 – mikroelementų tyrimai, 5 – fluoro tyrimai, 3 – nitritų tyrimai, 66 – mikroorganizmų tyrimai, 5 - skalsių alkaloidų tyrimai, 10 – aruodinių kenkėjų nustatymo tyrimų. Iš viso ištirti 443 kombinuotųjų pašarų mėginiai, 280 pašarinių žaliavų mėginių, 115 premiksų mėginių ir 2 kitų pašarų mėginiai. Iš visų atliktų tyrimų teigiamų atvejų nustatyta 15, iš jų: 5 neatitikimai dėl gyvūninių žaliavų (3 kombinuotųjų pašarų mėginiuose nustatytos sausumos gyvūnų dalelės, 1 pašarinių žaliavų mėginyje nustatyta galvijų DNR ir 1 kombinuotųjų pašarų galvijams mėginyje nustatyta kiaulių ir galvijų DNR), 2 kombinuotųjų pašarų mėginiuose triušiams natrio lazalocidas viršijo didžiausią leidžiamą kiekį (1 mėginys paimtas pagal stebėsenos planą ir 1 įtarimo mėginys), 3 visaverčių kombinuotųjų pašarų kiaulėms mėginiuose DLK viršijo varis, 4 visaverčių kombinuotųjų pašarų kiaulėms

mėginiuose - cinkas (3 mėginiai paimti pagal stebėsenos planą ir 1 įtarimo mėginys), 1 pašarų papildų mėginyje – selenas. Aruodiniai kenkėjai nustatyti 6 pašarinių žaliavų mėginiuose, tačiau aruodinių kenkėjų kiekis teisės aktais neregamentuojamas. Genetinės modifikacijos nustatytos 9 kombinuotųjų pašarų mėginiuose, tačiau nustatytos genetinės modifikacijos yra leidžiamos naudoti ES.

Atliekant įvežamų į LR pašarų kontrolę, buvo tiriamos įvairios pašarinės žaliavos, premiksai, kombinuotieji pašarai, iš viso ištirti 1128 mėginiai. 3 mėginiuose buvo nustatytos genetinės modifikacijos, tačiau visos nustatytos genetinės modifikacijos yra leidžiamos naudoti ES.

Pagal „Patvirtinamųjų valstybinių maisto mėginių valstybinę kontrolės programą“ 2014 metais ištirti 5069 mėginiai, iš kurių atlikta 8918 tyrimų. Atlikti maisto, geriamojo vandens, šachtinių šulinių, maisto papildų, arklių DNR nustatymo, sanitariniai ir kt. tyrimai. Teisės aktų reikalavimų neatitiko 487 tyrimų rezultatai, tai sudaro 5,46%. Šachtinių šulinių, gręžinių, vandentiekio ir stalo vandens tyrimai, neatitikę teisės aktų, sudaro 34,7% visų teigiamų tyrimų. Vandens mėginiuose daugiausiai nustatyta neatitikimų: 20,7% žarniniai enterokokai, 14,7% bendroji geležis, 12,8% fluoras, po 9,8% E. coli ir nitratai, 6,4% amonis, 5,3% koliforminės bakterijos, 21 % kiti. Likę 65 % neatitikusių mėginių pasiskirsto nedidele procentine išraiška įvairiose maisto produktų grupėse ir tyrimų spektre.

Molekulinės biologijos ir GMO tyrimų skyriuje 2014 m. įdiegti nauji GMO tyrimo metodai, toliau vykdyti DNR nustatymo maisto produktuose tyrimai. Siekiant nustatyti, ar mėsos produktų sudėtyje nėra etiketėse nenurodytos arklienos, atlikta 50 valstybinių ir 12 savikontrolės tyrimų dėl arklienos DNR nustatymo. Nei viename iš ištirtų mėginių klastojimo atveju, kai jautiena pakeičiama į gaminių pridedant arklienos, nenustatyta.

2014 metais, vykdant maisto produktų importo kontrolę, ištirta 2880 mėginių, iš kurių 24 neatitiko teisės aktų reikalavimų (4 lentelė).

4 lentelė.

Mėginio pavadinimas	Kilmės šalis	Mėginių sk.	Tyrimų rezultatai
Džiovintos vynuogės (razinos)	Uzbekija	1	19+/-8 µg/kg
Džiovintos vynuogės (razinos)	Uzbekija	1	26+/-11 µg/kg
Džiovinti, cukruoti imbiero lapeliai	Kinija	1	saldikliai mg/kg: acesulfamas K <-7,3, sacharinas - 303,4+/-6,8 ir aspartamas <12,7
Greitai užšaldytos ekologiškos mėlynės	Baltarusija	1	DEET 0,021+/-0,011 mg/kg

Džiovinti papajos kubeliai (raudoni)	Tailandas	1	saldikliai: acesulfamas <7,3 mg/kg, sacharinas 34,0+/-1,0 mg/kg ir aspartamas <12,7 mg/kg
Greitai užšaldytos ekologiškos mėlynės	Baltarusija	1	DEET 0.029 +/- 0.014 mg/kg
Saira 0303	Taivanas	1	švinas <0,02 mg/kg, kadmis 0,095+/-0,028 mg/kg, gyvsidabris 0,038+/-0,011 mg/kg
Pistacijos, sūdytos	Iranas	1	Aflatoksinas B1 36 +/- 15 µg/kg, 43 +/- 15 µg/kg koreguota pagal išgavą 85 %, aflatoksinas B2 1.9 +/- 0.8 µg/kg, 2.2 +/- 0.9+ µg/kg koreguota pagal išgavą 96 %, aflatoksinas G1 3.9 +/- 1.6 µg/kg, 2.4 +/- 1.0 µg/kg koreguota pagal išgavą 90 %, aflatoksinas G2 0.4 +/- 0.1 µg/kg, 0.6 +/- 0.2 µg/kg koreguota pagal išgavą 86 %, aflatoksin7 suma 43 +/- 15 µg/kg, 48 +/- 17 µg/kg, koreguota pagal išgavas
Spanguolių kisielius su cukrumi	Rusija	1	Aspartamas < 12.7 mg/kg, acesulfamas K < 7.3 mg/kg, sacharino rūgštis 323.6 +/- 0.6 mg/kg, natrio sacharinas perskaičiuotas iš sacharino rūgšties 426.1 +/- 0.8 mg/kg
Pistacijos su kevalu (nekepintos)	Iranas	1	Aflatoksinas B1 146 +/- 58 µg/kg ir 89 +/- 36 µg/kg, koreguota pagal išgavą 85 %, aflatoksinas B2 9 +/-4 µg/kg ir 6 +/- 2 µg/kg, koreguota pagal išgavą 96 %, aflatoksinas G1 < 0.2 µg/kg ir < 0.2 µg/kg, aflatoksinas G2 < 0.2 µg/kg ir < 0.2 µg/kg, aflatoksinų suma 155 +/- 59 µg/kg ir 95 +/- 36 µg/kg, koreguota pagal išgavas
Ekologiškos užšaldytos mėlynės	Baltarusija	1	DEET 0.022 +/- 0.01 mg/kg
Razinos	Pakistanas	1	98 +/- 42 µg/kg, koreguota pagal išgavą 74 %
Raudonas saldus stalo vynas "Kagor Zlata" 11 proc. Alk. Tūrio	Makedonija	1	Lakiųjų rūgščių kiekis 0.62±0.06, etilo alkoholio kiekis 10.18±0.08 tūrio %, bendras sieros dioksido kiekis 183±6 mg/dm ³
Pistacijos, negliaudytos (žmonių maistui)	Iranas	1	Aflatoksinas B1 1.30 ± 12 2.30 ± 12 Koreguota pagal išgavą. Išgava 85%; Aflatoksinas B2 0.8±0.3; 0.9±0.4. Koreguota pagal išgavą. Išgava 96%, aflatoksinų B1 B2 G1 G2 suma 1.30 ± 12 2.31 ± 12 Koreguota pagal išgavą. Išgava 85%
Dehidratuoti mango griežinėliai orandžinės spalvos pridėta (E102+E110)	Tailandas	1	E102+E110 (E102 53 mg/kg ir E110 6,1 mg/kg)
Nealkoholinis alus "Obolon", alk. 0,5 tūrio proc.	Ukraina	1	Etanolis 0.35 +/- 0.003 tūrio %, sausų medžiagų kiekis pradinėje misoje 5.39 +/- 0.03 masės %
Pistacijų riešutai su kevalais, nekepinti 28/30	Iranas	1	Aflatoksinas B1 54 +/- 22 µg/kg, 54 +/- 22 µg/kg, aflatoksinas B2 1.7 +/- 0.7 µg/kg, 1.6 +/- 0.7 µg/kg, aflatoksinas G1 < 0.2 µg/kg, < 0.2 µg/kg, Aflatoksinas G2 < 0.2 µg/kg, < 0.2 µg/kg, suma 56 +/- 22 µg/kg, 56 +/- 22 µg/kg
Greitai užšaldytos mėlynės	Baltarusija	1	0.92 +/- 0.27 mg/kg

Žemės riešutai gliaudyti, žmonių maistui	Kinija	1	Aflatoksinas B1 27.2 +/- 10.9 µg/kg, 28.1 +/- 11.2 µg/kg (išgava 100 proc.), aflatoksinas B2 3.1 +/- 1.2 µg/kg, 3.5 +/- 1.4 µg/kg (koreguota pagal išgavą 76 proc.), aflatoksinas G1 < 0.2 µg/kg, aflatoksinas G2 < 0.2 µg/kg (n=2), suma 31.6 +/- 11.3 µg/kg, 30.3 +/- 11.0 µg/kg
Žemės riešutai gliaudyti, žmonių maistui	Kinija	1	Aflatoksinas B1 12.6 +/- 5.0 µg/kg, 10.9 +/- 4.3 µg/kg (išgava 100 proc.), aflatoksinas B2 2.7 +/- 1.1 µg/kg, 2.7 +/- 1.1 µg/kg (koreguota pagal išgavą 76 proc.), aflatoksinas G1 < 0.2 µg/kg, aflatoksinas G2 < 0.2 µg/kg (n=2), suma 15.3 +/- 5.2 µg/kg, 13.6 +/- 4.5 µg/kg

GYVŪNŲ UŽKREČIAMŪJŲ LIGŲ VALSTYBINIŲ TYRIMŲ ANALIZĖ

2014 metais atliktas 477 261 tyrimas pagal gyvūnų užkrečiamųjų ligų kontrolės ir stebėsenos programą, iš kurių teigiamų atvejų nustatyta 1322, t.y. 0,3 %. Pagal šią programą atlikta: pasiutligės stebėsenos ir patvirtinimo - 630 tyrimų, pasiutligės oralinės vakcinacijos efektyvumo įvertinimas - 3458 tyrimai, galvijų bruceliozės stebėsenos - 287518 tyrimų, lyginant su 2013 metais tyrimų atlikta 10,43 % mažiau, enzootinės galvijų leukozės stebėsenos - 80871 tyrimas, lyginant su 2013 metais tyrimų atlikta 13,11 % mažiau, snukio ir nagų ligos stebėsenos - 598 tyrimai, lyginant su 2013 metais tyrimų atlikta 2,57 % daugiau, mėlynojo liežuvio ligos stebėsenos - 2926 tyrimai, lyginant su 2013 metais tyrimų atlikta 1,78 % mažiau, klasikinio kiaulių maro stebėsenos - 16050 tyrimų, lyginant su 2013 metais tyrimų atlikta 51,62 % daugiau.

Aujesnio ligos stebėsenos - 7078 tyrimai, lyginant su 2013 metais tyrimų atlikta 25,79 % daugiau, kiaulių vezikulinės ligos stebėsenos - 1355 tyrimai, lyginant su 2013 metais tyrimų atlikta 0,95 % mažiau, paukščių gripo stebėsenos - 945 tyrimai, lyginant su 2013 metais tyrimų atlikta 3,62 % daugiau, Šmalenbergo viruso stebėsenos - 59 tyrimai, lyginant su 2013 metais tyrimų atlikta 57,25 % mažiau. Vykdamas bičių ligų stebėsenos programą – atlikti 83 tyrimai.

2014 metais vykdamas užkrečiamųjų spongiforminių encefalopatijų stebėseną iširti 9892 galvijai. 2014 metais tiriant salmoneliozės paplitimą, buvo iširti 365 paukščių pulkai, lyginant su 2013 metais, iširta 13,35 % daugiau pulkų. Salmonelių nustatyta 15 mėginių (6 pulkai). 2 mėginiuose rasta *Salmonella Enteritidis*, 13 mėginių – *Salmonella Agona*.

2014 metais trichineliozės atžvilgiu buvo iširti 4143 šernų, 136 kiaulių mėginiai. 124 šernų ir 4 kiaulių mėginiuose nustatytos trichineliozės lervos. 2014 m. buvo patikrintos 53 oficialios skerdyklų laboratorijos dėl kompetencijos atlikti trichineliozės lervų aptikimo tyrimus pagal galiojančius teisės aktus. Identifikuoti trūkumai, nustatyti jų pašalinimo terminai. Organizuoti mokymai šių laboratorijų darbuotojams, taip pat tarplaboratoriniai palyginamieji tyrimai dėl trichineliozės lervų aptikimo mėsoje. Tarplaboratoriniuose tyrimuose dalyvavo 54 oficialios skerdyklų laboratorijos, 72 % laboratorijų gavo teigiamą įvertinimą.

Atlikus 404 (113 naminių ir 291 laukinių) galimai užsikrėtusių gyvūnų laboratorinius tyrimus dėl pasiutligės, nei vienu atveju pasiutligės diagnozė nebuvo patvirtinta. 2014 metais 83,79 % tirtų laukinių gyvūnų buvo suėdę jaukus su vakcina nuo pasiutligės ir vakcinacijos efektyvumas pagal antikūnių susidarymą prieš pasiutligės virusą sudarė 74,4%, 2013 metais – 90,43 % tirtų laukinių gyvūnų buvo suėdę jaukus su vakcina nuo pasiutligės ir vakcinacijos efektyvumas pagal antikūnių susidarymą prieš pasiutligės virusą sudarė 46,75 %.

Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba 2014 m. vykdė sustiprintą kiaulių ir šernų stebėseną ir kontrolę dėl afrikinio kiaulių maro (AKM). Dėl AKM tyrimų gausos Instituto Serologijos ir Molekulinės biologijos ir GMO tyrimų skyriuose buvo perorganizuotas darbas, skyriai dirbo suintensyvinu darbo režimu. 2014 m. ištirti 75555 naminių kiaulių bei šernų kraujo ir organų mėginiai afrikiniam kiaulių marui nustatyti, iš jų 194 mėginiuose nustatytas AKM. 2013 m. atlikta 17514 AKM tyrimų.

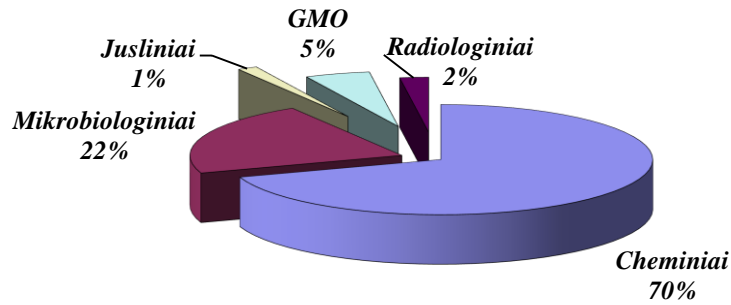
Lietuvoje pasireiškus AKM, kiaulių kraujo ir organų mėginiai buvo išsiųsti į ES referentinę afrikinio kiaulių maro laboratoriją Ispanijoje (INIA-CISA), kur buvo patvirtinti Instituto tyrimų rezultatai dėl AKM viruso genotipo.

2014 m. pradėta vykdyti žuvų užkrečiamųjų ligų stebėseną, kurios metu ištirti 135 mėginiai (tyrimai), teigiamų atvejų nenustatyta. Tiriamas *Koi herpes virusas* (KHV) karpuose, *virusinė hemoraginė septicemija* (VHS) lydekose, vaivorykštiniuose upėtakiuose, *infekcinė hematopoetinė nekrozė* (IHN) vaivorykštiniuose upėtakiuose.

MĖGINIŲ LABORATORINIŲ TYRIMŲ REZULTATŲ VERTINIMAS

2014 metais buvo atlikti 4705 valstybiniai ir 548 savikontrolės maisto produktų ir jų žaliavų mėginių laboratorinių tyrimų rezultatų vertinimai.

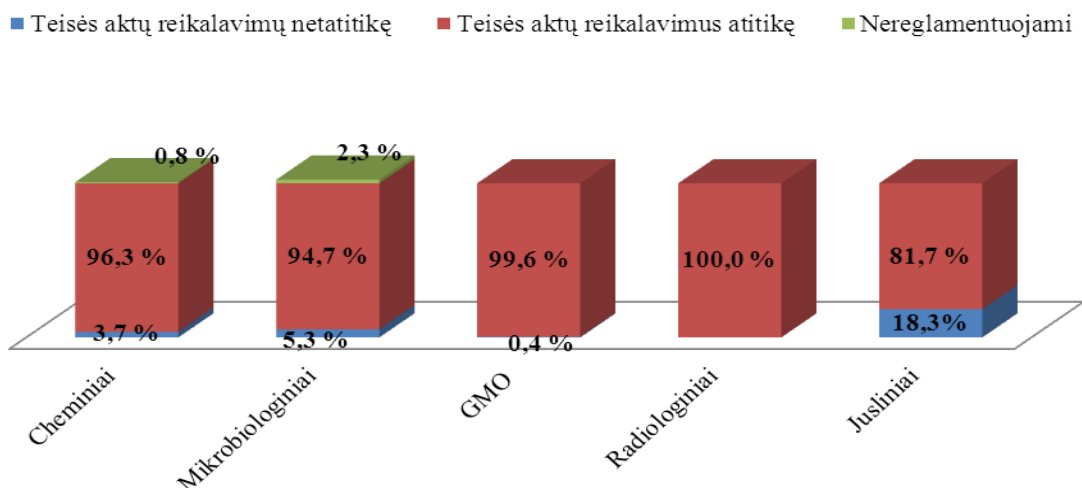
Instituto Maisto rizikos vertinimo skyrius per 2014 metus įvertino 4705 valstybinių maisto produktų ir jų žaliavų mėginių laboratorinių tyrimų rezultatus. Didžiausią dalį vertintų mėginių sudarė cheminių tyrimų rezultatų vertinimai – 69,8 % ir mikrobiologinių tyrimų rezultatų vertinimai – 21,6 %. Mažesnę dalį išvadų sudarė GMO tyrimų rezultatų vertinimai – 5 %, radiologinių– 2,2 % ir juslinių– 1,5 %.

2 pav. Įvertintų valstybinių mėginių (proc.) laboratorinių tyrimų rezultatai pagal tyrimų rūšis

Pagal maisto produktų grupes, daugiausiai įvertinta alkoholinių gėrimų 9,9 %, vaisių 7,84 %, žuvų ir moliuskų 6,35 %, daržovių 5,25 %, vandens 4,55 %, uogų 4,44 %, maisto papildų 4,1 % mėginių grupių laboratorinių tyrimų rezultatai. Likusios mėginių grupės bendrai sudarė 57,56 % vertintų mėginių grupių.

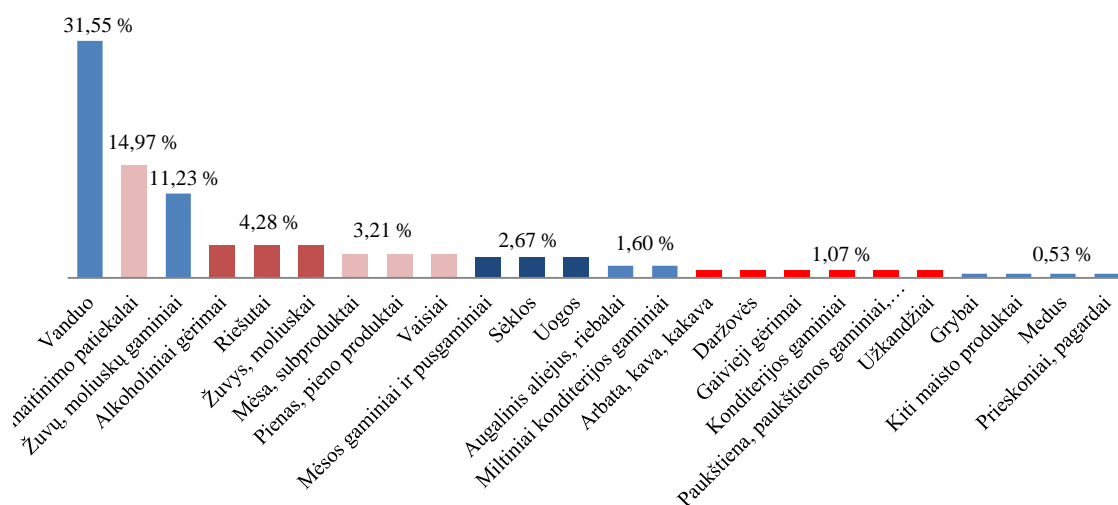
Įvertintų rezultatų procentinis pasiskirstymas pagal tyrimų rūšis pateiktas 3 pav. Vertinant gautus duomenis matyti, kad daugiausiai mėginių laboratorinių tyrimų rezultatų neatitikusių ES ir Lietuvos Respublikos teisės aktų reikalavimų, nustatyta juslinių tyrimų metu – 18,31 %, mikrobiologinių tyrimų metu nustatyti 4,75 % teisės aktų reikalavimų neatitikusių atvejų, cheminių tyrimų metu – 3,65 %, GMO – 0,33 %. Iš teisės aktų reikalavimus atitikusių cheminių tyrimų rezultatų atvejų neregamentuojami sudarė 0,8 %, o iš mikrobiologinių – neregamentuojami sudarė 2,3 %.

3 pav. Įvertintų rezultatų procentinis pasiskirstymas pagal tyrimų rūšis

Bendrai 2014 metais teisės aktų reikalavimų neatitike atvejai sudarė 3,97 %, visų vertintų valstybinių mėginių laboratorinių tyrimų rezultatų, iš teisės aktų reikalavimus atitikusių

atvejų nereglamentuojami sudarė 1,02 %. 2014 metais daugiausiai teisės aktų reikalavimų neatitiko vertinti geriamojo vandens, viešojo maitinimo patiekalų, žuvų, moliuskų gaminių mėginių laboratorinių tyrimų rezultatai, mažiausiai – prieskonių, pagardų, medaus (4 pav.).

4 pav. Reikalavimų neatitikę vertinti laboratorinių tyrimų rezultatai 2014 m.

2004 m. Veterinarijos rizikos vertinimo skyriuje parengtos ir pateiktos 1898 laboratorinių tyrimų rezultatų vertinimo išvados. Pagal pašarų stebėsenos programą pateiktos 505 laboratorinių tyrimų rezultatų vertinimo išvados, pagal kenksmingų likučių gyvūninės kilmės maisto produktuose stebėseną - 454 išvados, dėl importuojamų pašarų tyrimų rezultatų – 939 išvados.

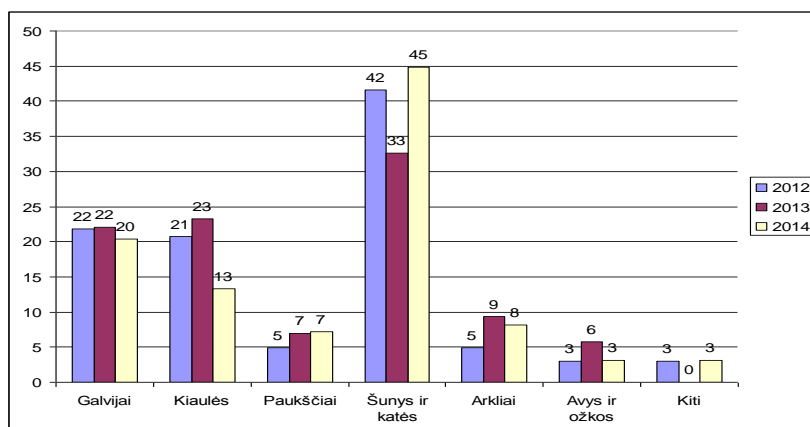
VETERINARINIAI VAISTAI IR BIOCIDAI

Siekiant įvertinti veterinarinių vaistų kokybę, efektyvumą ir saugumą NMVRVI Veterinarinių vaistų ir biocidų vertinimo skyriuje atliekama veterinarinių vaistų, pateiktų registracijai, registracijos atnaujinimui ir keitimams, sąrankų ekspertizė.

2014 m. užregistruoti 73 veterinariniai vaistai, 68 veterinariniams vaistams atnaujinta registracija, 698 veterinariniams vaistams atlikti sąrankų keitimai. 2014 m. iš 73 užregistruotų veterinarinių vaistų, 4 veterinariniai vaistai užregistruoti pagal nacionalinę procedūrą (2012 m. – 2, 2013 m. – 3), 11 veterinarinių vaistų užregistruota pagal savitarpio pripažinimo procedūrą (2012 m. – 20, 2013 m. – 10), 58 veterinariniai vaistai užregistruoti pagal decentralizuotą procedūrą (2012 m. – 38, 2013 m. – 49).

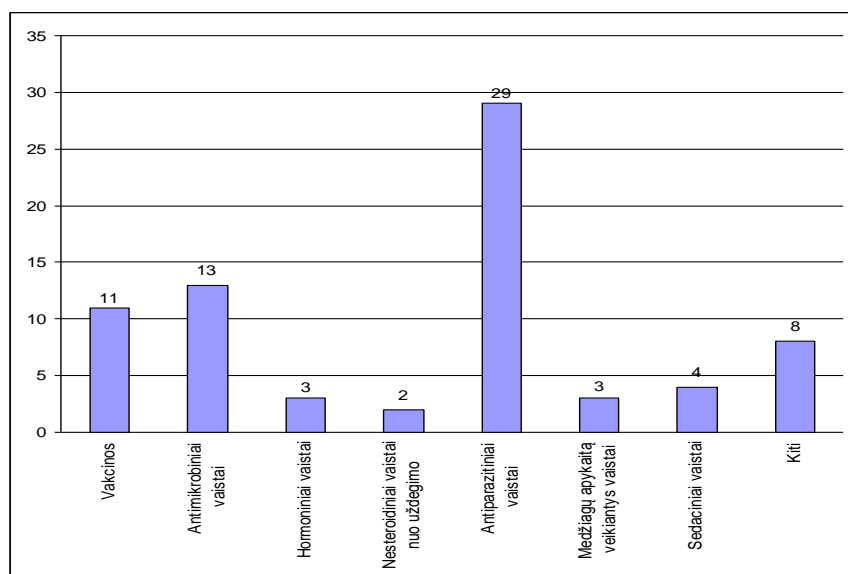
Lietuvoje veterinarinių vaistų skaičius turi tendenciją kasmet didėti. 2015 m. sausio 1 d. Veterinarinių vaistų registre buvo 1354 veterinariniai vaistai. 2014 m. sausio 1 d buvo 1279 veterinariniai vaistai, 2013 m. sausio 1 d buvo 1242 veterinariniai vaistai. 2014 m. užregistruota

veterinarinių vaistų pagal gyvūnų rūšį: galvijams – 20 %, kiaulėms – 13 %, paukščiams – 7 %, šunims ir katėms – 45 %, arkliams – 8 %, avims ir ožkoms – 3 %, kitiems gyvūnams – 3 % (5 pav.)

5 pav. 2014 m. užregistruota veterinarinių vaistų pagal gyvūnų rūšį

2014 m. užregistruota veterinarinių vaistų pagal vaistų kategoriją: 29 antiparazitiniai vaistai, 13 antimikrobinių vaistų, 11 vakcinų, 4 sedaciniai vaistai, 3 hormoniniai vaistai, 3 medžiagų apykaitą veikiančys vaistai, 2 nesteroidiniai vaistai nuo uždegimo ir 8 kitų kategorijų vaistai (6 pav.)

6 pav. 2014 m. užregistruota veterinarinių vaistų pagal vaistų kategoriją

2014 m. buvo įvertintos 128 periodinės veterinarinių vaistų saugumo ataskaitos. Užregistruotos ir įvertintos Lietuvoje pasireiškusios 9 neigiamos reakcijos gyvūnams, panaudojus veterinarinius vaistus. 2014 m., įvertinus veterinarinių vaistų sąrašą, parengta ir pateikta VMVT 17 įsakymų projektų dėl veterinarinių vaistų registracijos, registracijos atnaujinimo ir veterinarinių vaistų informacijos keitimo.

Toliau buvo vykdomas veterinarinės paskirties biocidų vertinimas, autorizacija ir registracija. 2014 metais Lietuvoje autorizuotas 21 veterinarinis biocidinis produktas, atnaujinta 8 veterinarinių biocidinių produktų autorizacija, pakeistos 4 veterinarinių biocidinių produktų

sąrankos. 2015 m. sausio 1 d. Veterinarinių biocidinių produktų sąrašė buvo 135 veterinariniai biocidiniai produktai.

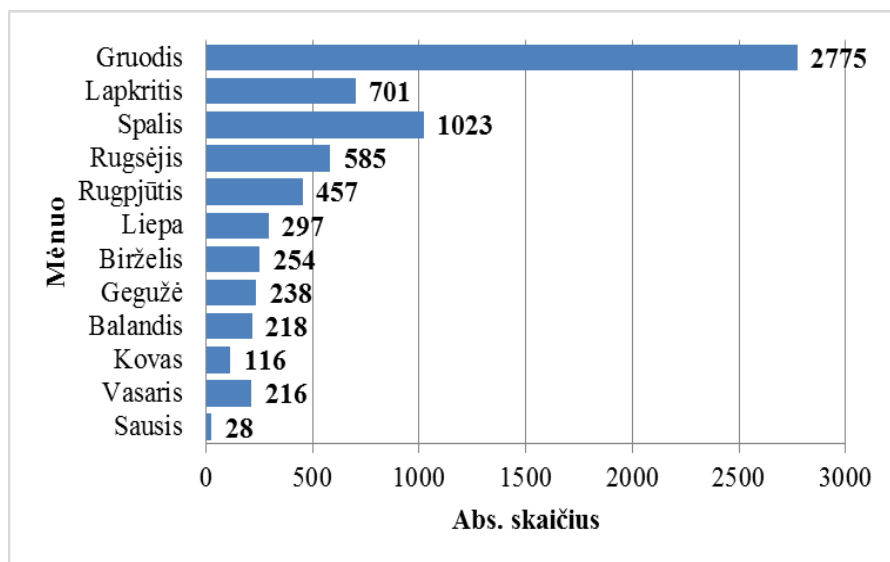
2015 m. sausio 1 d. veterinarinės paskirties biocidų sąrašė 67 % sudarė 3 tipo biocidiniai produktai (veterinariniai biocidiniai produktai), 21 % – 4 tipo biocidiniai produktai (maisto ir pašarų dezinfekantai), 18 % – 18 tipo biocidiniai produktai (insekticidai, akaracidai ir kiti nariuotakojų kontrolės biocidai), 3 % – 19 tipo biocidiniai produktai (repelentai ir antraktantai), 3 % – 14 tipo biocidiniai produktai (rodenticidai) ir 1 % – 20 tipo biocidiniai produktai (maisto ir pašarų antiseptikai).

2014 m., įvertinus veterinarinės paskirties biocidų sąrankas, parengta ir pateikta VMVT 7 įsakymų projektai dėl veterinarinių biocidinių produktų autorizacijos ir autorizacijos atnaujinimo.

Pateikta 11 mokslinių nuomonių dėl veterinarinių vaistų ir vakcinų įvežimo, teikta informacija Europos vaistų agentūrai (EMA), atstovauta Lietuvai šioje organizacijoje.

MAISTO PAPILDAI

2014 m. sausio 23 d. įsigaliojo VMVT direktoriaus 2014-01-16 įsakymu Nr. B1-22 „Dėl Pranešimo (notifikavimo) apie Lietuvos Respublikos rinkai tiekiamus maisto papildus tvarkos aprašo patvirtinimo“ patvirtintas Pranešimo (notifikavimo) apie Lietuvos Respublikos rinkai tiekiamus maisto papildus tvarkos aprašas. Per 2014 m. NMVRVI buvo privaloma pranešti apie visus Lietuvos Respublikos rinkai tiekiamus maisto papildus (įskaitant įvežamus iš Europos Sąjungos ar Europos ekonominės erdvės valstybių). 2014 m. NMVRVI pranešta apie 6892 Lietuvos Respublikos rinkai tiekiamus maisto papildus. Per 2014 metus išnagrinėta 1511 produktų, o baigti nagrinėti – 628 maisto papildai. 2014 metų antrojoje pusėje pranešimų apie Lietuvos Respublikos rinkai tiekiamus maisto papildus skaičius ėmė sparčiai didėti ir gruodžio mėnesį notifikuotų maisto papildų skaičius pasiekė 2775 (7 pav.).

Institutas 2014 m. į Valstybinę vaistų kontrolės tarnybą (toliau – VVKT) prie Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos kreipėsi dėl 54 produktų, galimai atitinkančių vaistinio preparato sąvoką. VVKT pateikė išvadą, kad 23 produktai priskirtini vaistiniams preparatams.

Instituto teikimu, produktai, galimai neatitinkantys maisto papildams taikomų teisės aktų reikalavimų ar galimai nepriskirtini maisto papildams, svarstomi Maisto papildų vertinimo komisijos. 2014 metais įvyko 8 Maisto papildų vertinimo komisijos posėdžiai. Posėdžių metu buvo svarstomi 86 produktai dėl atitikties maisto papildams taikomiems reikalavimams. Komisija pateikė rekomendacinę išvadą dėl 36 produktų neatitikimo maisto papildams taikomiems reikalavimams. Atsižvelgus į Komisijos rekomendacines išvadas, NMVRVI sprendimu 2014 metais iš Notifikuotų maisto papildų sąrašo buvo išbraukti 33 produktai (sprendimas dėl dar 3 produktų išbraukimo priimtas 2015 m.). Maisto tvarkymo subjektų prašymu 2014 metais buvo išbraukta 40 produktų, kurie Lietuvos Respublikos rinkai netiekiami.

NMVRVI KOKYBĖS VADYBOS SISTEMA

Kaip ir kiekvienais metais Institute sistemingai prižiūrėta ir tvarkyta kokybės vadybos sistema, kad ji ir toliau atitiktų standartą LST EN ISO/IEC 17025 „*Tyrimų, bandymų ir kalibravimo laboratorijų kompetencijai keliami bendrieji reikalavimai*“, tenkintų užsakovų, VMVT, valstybės valdymo institucijų bei pripažinimą atliekančių akreditavimo įstaigų poreikius.

2014 metais Institute išorinius auditus atliko:

- Vokietijos akreditavimo tarnybos DAkkS ekspertai. Ekspertai atliko Instituto kokybės vadybos sistemos priežiūros auditą bei paruoštų naujų metodų akreditacijos srities išplėtimui patikrinimą. NMVRVI Vilniaus laboratorija bei Kauno ir Klaipėdos teritoriniai skyriai akreditacijai pateikė 34 naujus arba modifikuotus metodus. 2013 m. sausio 15 dieną įsteigtas NMVRVI Telšių teritorinis skyrius akreditacijai pateikė 7 naujus ir 35 suspenduotus metodus. Iš viso auditoriai patikrino 76 metodus ir išsamaus audito metu patvirtino, kad Instituto darbuotojai kompetentingi atlikti numatytus tyrimus, pakankamai aprūpinti reikalinga įranga, naudojami kokybės kontrolės priemonėmis, kurios užtikrina tyrimų rezultatų tikslumą ir teisingumą.

- Rusijos Federacijos Federalinės akreditavimo Tarnybos (Rosakreditacijos) ekspertai. Vizito tikslas - akreditacijos priežiūros auditas.

- Eurazijos ekonominės bendrijos komisija. Vizito tikslas - susipažinti su žuvies produkcijos, akvakultūros kontrole Lietuvoje (importas, tranzitas, re-eksportas, eksportas, pasienio postų ir teritorinių VMVT vykdoma kontrolė).

- Europos Komisijos Maisto ir veterinarijos tarnybos (FVO). Vizito tikslas – įvertinti NMVRVI taikomus tyrimų metodus afrikiniam kiaulių marui nustatyti.

- Ukrainos valstybinės veterinarijos tarnybos inspektorių vizitas dėl gyvūnų sveikatingumo ir gyvūninės kilmės maisto produktų kontrolės Lietuvoje.

- Europos Komisijos Maisto ir Veterinarijos tarnybos (FVO) atstovai atliko bendrojo pažangos stebėjimo auditą, siekiant patikrinti informaciją apie praėjusių misijų metu pateiktų rekomendacijų įgyvendinimą.

2014 metais VMVT pateikti 6 įvairaus pobūdžio klausimynai apie šalyje vykdomą gyvūnų užkrečiamųjų ligų kontrolę, maisto produktų saugą, taikomus tyrimo metodus ir kt.

Instituto skyriai dalyvavo kvalifikacijos tobulinimo programose, planuotose ir neplanuotose tarplaboratoriniuose palyginamuosiuose tyrimuose (toliau TP) ir tyrimų kokybės tikrinimo programose (toliau TKTP), taikė kokybės kontrolės priemones.

2014 metais Institute akreditacijai pateikta ženkliai daugiau tyrimo metodų nei planuota metų pradžioje. Tai sąlygojo tokie veiksniai, kaip misijų rekomendacijos, poreikis rinktis jautresnius metodus, oficialios valstybinės kontrolės vykdymas, užsakovų poreikių tenkinimas.

2014 metais parengti dokumentai NMVRVI reakreditacijai, kuri numatoma 2015 m. pirmoje pusėje. Dokumentai pateikti Nacionaliniam akreditacijos biurui. Nuo 2015 metų Instituto akreditavimo funkciją iš Vokietijos akreditavimo tarnybos (DAkkS) perims Nacionalinis akreditacijos biuras.

VEIKLOS VIEŠINIMAS, INFORMACIJOS VALDYMAS

Institutas, siekdamas informuoti plačiąją visuomenę, vartotojus, socialinius partnerius, mokslo bendruomenę, taip pat stiprinti vartotojų pasitikėjimą maisto kontrole, 2014 m. reguliariai skelbė aktualią informaciją, rekomendacijas vartotojams internetinėje svetainėje (51 straipsnis), dalyvavo radijo laidose (27), teikė interviu žiniasklaidai (21), taip pat publikavo straipsnius internetinėje žiniasklaidoje, šalies ir regioninėje spaudoje. Institutas dalijosi informacija ir rekomendacijomis konferencijų, mokslo renginių metu (10), reguliariai vykdė susitikimus su socialiniais partneriais – gyvūnų augintojais, veterinarijos gydytojais, maisto gamintojais ir eksportuotojais, maisto papildų gamintojais, importuotojais ir kt.

2014 metais Institute sukurtas automatinis XML ataskaitų Europos maisto saugos tarnybai (EFSA) generavimo modulis, renkantis duomenis iš skirtingų duomenų šaltinių, kaupiantis juos duomenų sandėlyje bei konvertuojantis į EFSA standartizuotus duomenų rinkinius.

2014 metais pagal EFSA SSD („Standart sample description“) suklasifikuoti Cheminių tyrimų metodai bei tiriamos analitės. Cheminių tyrimų skyrius nuo 2015 sausio 1 d. tyrimų

duomenų registravimui pradėjo naudoti naująją Instituto Laboratorinių duomenų informacijos valdymo sistemą (LIMS).